

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:2569

av Andreas Carlson m.fl. (KD)

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut	3
1. Kristdemokraternas familjepolitiska mål och grundvärden	6
1.1 Familjen är viktig för barnen och samhällsutvecklingen	6
1.2 Hemmiljön, familjelivet och uppväxtförhållandena påverkar vår hälsa och livskvalitet	7
1.3 Familjer är olika	8
1.4 Familjesäkra politiken – tid och rum för relationer	9
1.5 Familjepolitiska mål	10
2. En barntidsreform	11
2.1 Ökad makt över föräldraförsäkringen till föräldrarna	12
2.1.1 Vad tycker föräldrar och svenska folket om föräldraförsäkringen?	12
2.1.2 Vad tycker remissinstanserna om kvotering av föräldraförsäkringen?	13
2.1.3 Vänsterregeringen har planer på att detaljstyra familjers liv ytterligare	14
2.1.4 Skyddad inkomst för föräldralediga och rätt till tjänstledighet i tre år	14
2.1.5 Jämställdhetsbonusen	15
2.1.6 Ökad möjlighet att ta ut föräldrapenning för större barn	15
2.1.7 Bättre planeringsmöjligheter genom ett föräldrapenningkonto	15
2.1.8 Förenkla reglerna vid VAB	16
2.2 Obligatoriskt vårdnadsbidrag i alla kommuner	16
2.3 Förbättrad barnomsorgspeng	17
2.4 Graviditetspeng – trygghet i väntans tider	18
2.5 Familjeliv och arbetsliv	18

2.5.1	Ett föräldravänligt arbetsliv	18
2.5.2	Det gränslösa arbetslivet och familjens gräns	19
2.5.3	Fördelningen av arbete och omsorg i familjen har betydelse för hälsan	20
3.	Trygg familjeekonomi	21
3.1	Förbättringar för resurssvaga familjer genom höjt barnrelaterat bostadsbidrag	21
3.2	Höjt golv i föräldraförsäkringen	21
3.3	Fritidspeng för barn i familjer med svag ekonomi	22
3.4	Delad premiepension	22
3.5	Fler bör komma överens om ekonomiska frågor vid en separation	23
4.	Stöd för ett fungerande familjeliv	24
4.1	Föräldrastöd och föräldrautbildning	25
4.2	Familjerådgivning	25
5.	Föräldraansvar när föräldrar inte lever tillsammans	27
5.1	Viktigt med samarbetsamtal	27
5.2	Separationsteam	28
5.3	Vårdnadsfrågor	28
5.3.1	Lagen om gemensam vårdnad	28
5.3.2	Stärk barnens rätt i vårdnadstvister	29
5.3.3	Två vårdnadshavare – inte fler	30
5.4	Vårdbidrag till båda föräldrarna när de lever isär	30
5.5	Utred dubbel folkbokföring	31
5.6	Se över strikta betalningsansvaret för underhållsstöd och bostadsbidrag.	32
5.7	Mer aktuell inkomst för underhållsskyldig	32
6.	Förbättrad kvalitet i barnomsorgen	32
6.1	Högre kvalitet i förskolan	33
6.1.1	Barnens behov i fokus – små grupper, trygghet och anknytning	33
6.1.2	Satsningar på att minska barngrupperna – max tolv barn i småbarnsgruppen	34
6.1.3	Lättare för föräldrar att jämföra kvaliteten på barnomsorg	34
6.1.4	Förstärkt inspektion	35
6.2	Öka tillgången till familjedaghem	35
6.2.1	Skärp skollagen – kommunen ska vara skyldiga att erbjuda familjedaghem	36
6.2.2	En kartläggning för att öka antalet familjedaghem	36
6.3	Alarmerande stora barngrupper i fritidsverksamhet	36
6.4	Öppen förskola	37

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om familjens betydelse för barnen och samhället och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrarna är de viktigaste personerna i barnets liv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regelverk på familjepolitikens område ska utgå från barnens behov och rätt till båda sina föräldrar och till sitt ursprung, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att familjesäkra politiken genom att alla politiska beslut ska analyseras utifrån vilka konsekvenser de får för familjer och nära relationer, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målet för familjepolitiken och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att politiken ska möjliggöra för föräldrar att få mer tid för barnen och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer flexibel föräldraförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldraförsäkringen inte ska vara tvångskvoterad och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den sjukpenning- och föräldrapenninggrundande inkomsten för föräldralediga bör skyddas i tre år och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga rätten till tjänstledighet på heltid för föräldrar tills barnet fyller tre år, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsbonusen ska vara kvar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett föräldrapenningkonto och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna ta ut föräldrapenningdagar tills barnet fyller 18 år och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra föräldrapenning för hela inskolningen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa förfarandet med anmälan vid tillfällig föräldrapenning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett obligatoriskt vårdnadsbidrag i alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa vårdnadsbidragets belopps- och åldersgräns och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnomsorgspengen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om en generell graviditetspeng under den sista månaden i graviditeten och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av forskning om det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar familjeliv, personlig hälsa och barns välbefinnande och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja det särskilda bostadsbidraget för hemmavarande barn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fritidspengen ska vara kvar och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd socialbidragsnorm för barnfamiljer och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning som ser över frågan om att premiepensionen automatiskt ska delas lika mellan de föräldrar som har barn som inte fyllt tolv år och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrar ska få råd och stöd för att i större utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en skyldighet för kommunerna att erbjuda föräldrastödsprogram och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka trösklarna till familjerådgivningen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att alla föräldrar vid en separation erbjuds ett samarbetsamtal, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om separationsteam och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnens rättigheter i vårdnadstvister ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vårdbidrag och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för folkbokföring för barn som bor växelvis och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om strikt återbetalningsskyldighet för underhållsstöd samt bostadsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återbetalningen av underhållsstödet ska baseras på en mer aktuell inkomst för den som är underhållsskyldig, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målet för förskolan och annan barnomsorg och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behovet av att arbeta med de minsta barnens anknytningsprocess och att ge barnen tid att känna sig trygga bör betonas i förskolans läroplan, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förskolepersonalens uppgifter och ansvar för att frigöra tid tillsammans med barnen och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att ange riktvärden för barngruppens storlek och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lättillgänglig och utvecklad databas för föräldrar där man kan jämföra barnomsorg utifrån olika nyckeltal och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppvärdera familjedaghemmen och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa skollagen så att kommunerna blir skyldiga att erbjuda pedagogisk omsorg till dem som önskar det och tillkännager detta för regeringen.

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kartläggning i syfte att öka antalet familjedaghem och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minskade barngrupper i fritidsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet öppna förskolor bör öka och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen anvisar anslagen för 2016 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Tabell 1. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2016 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag (tusental kronor)

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1 Barnbidrag	26 425 291	
1:2 Föräldraförsäkring	41 066 513	
1:3 Underhållsstöd	2 630 000	-615 000
1:4 Adoptionsbidrag	29 784	
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 013 800	
1:6 Vårdbidrag för funktionshindrade barn	3 688 800	
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 237 862	
1:8 Bostadsbidrag	5 037 000	+700 000
Summa	87 129 050	+85 000

Tabell 2. Kristdemokraternas förslag till anslag för 2016 till 2019 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag (miljoner kronor).

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	2016	2017	2018	2018
1:2 Föräldraförsäkring		+318	+363	+380
1:3 Underhållsstöd	-615	-620	-616	-616
1:8 Bostadsbidrag	+700	+700	+700	+700
Summa	+85	+398	+447	+464

1. Kristdemokraternas familjepolitiska mål och grundvärden

1.1 Familjen är viktig för barnen och samhällsutvecklingen

Familjen är den viktigaste gemenskapen i samhället och den behövs för att människor ska kunna växa och må bra. Den behövs för att barnen ska få omsorg och fostran i en kärleksfull miljö. När familjen fungerar är det en tillitsfull gemenskap som skänker trygghet och stabilitet i en ständigt föränderlig omvärld. Fungerar inte familjen som en trygg bas fungerar inte heller samhället.

Barn som växer upp i en trygg familjegemenskap får i allmänhet goda förutsättningar att klara livets utmaningar. Naturligtvis finns det inga garantier för att allt ska gå väl bara för att man vuxit upp i en väl fungerande familj men sannolikheten ökar betydligt.

1.2 Hemmiljön, familjelivet och uppväxtförhållandena påverkar vår hälsa och livskvalitet

En framgångsrik utveckling av samhället måste därför utgå från familjens villkor och vardag – alla familjers, oavsett hur familjen ser ut. Ingen människa kan fungera optimalt i sina olika roller i livet om man inte har balans i tillvaron. Fungerande relationer är viktigt i det lilla men också i det stora. Det är viktigt för oss som vuxna, men inte minst viktigt för barnen som är helt beroende av föräldrarnas omsorg och fostran.

Kristdemokraterna anser att föräldrarna är de viktigaste personerna i barnens liv. Utöver föräldrarna finns det många andra personer som kan vara viktiga för barnen, men föräldrarna är normalt sett de viktigaste personerna i barnets liv. Det är föräldrarna som står för anknytning, trygghet och ovillkorad kärlek. Det är också därför som forskning visar att föräldrastöd är viktigt, särskilt för de barn som riskerar att hamna snett i livet.

Sett som ett genomsnitt får barn och unga det ekonomiskt bättre och bättre i Sverige. Samtidigt är rotlöshet, ångest och bristande framtidstro vardag för alltför många. Vi ser att skolresultaten sjunker och många unga har svårt att få jobb. Den psykiska ohälsan hos barn och unga oroar. Forskrivning av antidepressiva läkemedel till barn och unga ökar. Trots att det har skett en kraftig nedgång i självmordsstatistiken generellt så har antalet självmordsförsök bland barn och unga ökat. Att må bra handlar inte bara om pengar och standard, utan om mycket mer än så. Att vi fått det bättre i genomsnitt betyder inte att alla har det bra. Det vi kan se är en välfärdsparadox: ”Barn och unga mår inte så bra som de har det”, som någon har uttryckt det. Det finns inga entydiga svar på orsakerna. Men den oroväckande utvecklingen sammanfaller med två andra större förändringar i samhället, föräldrarna arbetar mycket mer och barn tillbringar mycket större del av sin vakna tid utanför hemmet. Även om det inte finns ett direkt samband mellan dessa förändringar anser vi att föräldrars närvaro i sina barns liv aldrig kan överskattas. Vi tror att mer tid för barnen är mycket betydelsefullt för barnens hälsa och utveckling.

Hur våra barn och unga mår är framförallt viktigt i sig – här och nu – för varje enskilt barn. Men det är också viktigt på sikt, för samhället i stort. De mänskliga resurserna blir en allt mer avgörande faktor för ett lands ekonomiska utveckling och konkurrenskraft.

På en framtida världsmarknad kan inte Sverige konkurrera med pris utan med kunskap, kompetens och kvalitet. Och människor som har balans i tillvaron och mår bra lär sig mer och presterar bättre.

Familjen är en gemenskap som vilar på vissa normer, värden och dygder. För att en familj ska fungera krävs att dess medlemmar arbetar för gemensamma mål och visar en grundläggande respekt för värden som trohet, kärlek, ansvar, generositet och jämlikhet. I en tid då det individuella självförverkligandet framhålls som livets yttersta mål kan familjeidealen av vissa upplevas som provocerande. Men kritiken mot familjen är inte ny. Filosofer, revolutionärer och politiker med ambitioner att stöpa om hela samhället efter deras idéer och principer har ofta betraktat familjen som ett problem. För dem är det problematiskt att föräldrarna uppfostrar barnen utifrån sina egna värderingar, inte efter tyckarnas teoretiska system. I detta avseende går det en röd tråd från Platon, Rousseau, Marx, Alva Myrdal, Gudrun Schyman och till dagens socialistiska och liberala motståndare mot valfrihet i barnomsorgen.

Det förekommer många märkliga argument i debatten om familjen. Många debattörer, främst på vänsterkanten, tar exempel på övergrepp, våld och kränkningar inom familjen till intäkt för att familjen är en förtryckande institution som bör avskaffas eller styras. Misstaget de gör är att inte se familjens nödvändiga och positiva roll. De resonerar lika enfaldigt som den som vill avskaffa skolan för att det där förekommer mobbning.

Att familjen är viktig för de flesta visar olika undersökningar. Sverigestudien är en årlig kartläggning av svenskarnas personliga värderingar. I den senaste studien från 2014 hamnar ”familj” på första plats. SOM-institutet har under 2014 ställt frågor om människors värderingar och i studien anger 78 procent av de tillfrågade att ”Familjetrygghet” är ”mycket viktigt”.

Familjen svarar mot grundläggande mänskliga behov. Det är den gemenskap som i stor utsträckning formar den framtida generationen. En politik som stödjer familjer är helt centralt och skapar en god spiral som ser till barnens välfärd, människors livskvalitet och ytterst hela samhällets intressen.

1.3 Familjer är olika

Familjer ser olika ut. Den vanligaste formen av barnfamilj består av mamma, pappa och deras gemensamma barn. Det är en familjeform som väldigt många vuxna vill leva i och som också visat sig vara bra för barnen. Det är en familjeform som varit hållbar över tid.

Det finns all anledning för samhället att bekräfta värdet av denna familjetyp genom att underlätta för alla som vill bilda och hålla ihop i det som brukar kallas en kärnfamilj. Men det finns också andra familjeformer. Familjer bestående av ensamstående föräldrar med barn, särlevande föräldrar som delar på ansvaret för barnen, ombildade familjer och så kallade regnbågsfamiljer. För många är flera generationer det som alltid räknas in i familjebegreppet.

Det finns en mångfald av familjetyper eftersom människor är olika och har olika egenskaper, erfarenheter och önskemål – men alla har vi behov av nära och kärleksfull gemenskap. Olika familjer fyller i allt väsentligt samma funktion, de delar samma vardagsproblem och det är inte familjeformen som avgör föräldrarnas ambition och förmåga att ge barnen en god uppväxt.

När det gäller lagar och regelverk på familjepolitikens område anser Kristdemokraterna att det är barnens behov och rätt till sina föräldrar som ska vara utgångspunkten. Dessa relationer måste lagstiftningen ta hänsyn till så att man så långt som möjligt säkerställer barnets rätt till båda sina föräldrar och till sitt ursprung. Det är detta som är innebörden i barnkonventionens artikel sju där det står att barnet, så långt det är möjligt, har rätt att få vetskaper om sina föräldrar och bli omvårdad av dem.

1.4 Familjesäkra politiken – tid och rum för relationer

Det pågår – och har pågått under ett antal årtionden – en individualisering i samhället. Människor kan idag, på ett helt annat sätt än tidigare, välja att utforma sina liv utifrån egna önskemål, värderingar och intressen. Olika gruppstillhörigheter och kollektiva förväntningar är inte på något sätt oviktiga, men de tenderar att betyda allt mindre för de olika val personer gör vad gäller exempelvis utbildning, yrke, familjebildning, religiös tillhörighet och politisk övertygelse.

I många avseenden är individualiseringen positiv. Den kan innebära att enskilda personers makt över sina egna liv ökar. Fler kan välja att gå sin egen väg genom livet. Allt fler kan förverkliga sina egna drömmar och livsmål. Men det finns också avigsidor och risker med utvecklingen. Om individualiseringen leder till bräckligare, mindre stabila, gemenskaper kan tilltron, tryggheten och sammanhållningen i samhället påverkas negativt. Inte minst kan detta drabba barnen som är beroende av trygga och stabila relationer med sina föräldrar för att utvecklas positivt. Men nära relationer är inte bara viktigt för barn utan påverkar välbefinnande, hälsa och livslängd även för vuxna. Enligt vissa studier är social isolering lika skadligt som rökning och alkoholmissbruk.

Politiken i stort, men inte minst familjepolitiken, bör därför utformas med hänsyn tagen till människors behov av att leva i nära gemenskap med andra. Om målet är människors välbefinnande är det alltför kortsiktigt att enbart fokusera på ekonomisk tillväxt, minskad arbetslöshet, bättre miljö eller något annat. Hur viktiga dessa målsättningar än är – och de är mycket viktiga – så bör politiken utgå från en helhetssyn på människan och alltid ta hänsyn till behovet av familj och nära relationer.

Hemmiljö och familjeliv påverkar vår hälsa och livskvalitet. Och i ett bredare perspektiv blir de mänskliga resurserna en allt mer avgörande faktor för ett lands konkurrenskraft och ekonomiska utveckling. Människor som har balans i tillvaron och mår bra lär sig mer och presterar bättre. Familjernas situation och förutsättningar får också långsiktiga effekter eftersom det är där nästa generations medborgare formas.

Det handlar inte bara om familjepolitiken. Familjernas förutsättningar påverkas av beslut inom en rad olika politikområden – skattepolitik, socialförsäkringarnas utformning, skolpolitik, arbetsmarknadspolitik, integrations- och migrationspolitik, bostadspolitik – listan kan göras lång.

Vi anser därför att alla politiska beslut ska analyseras utifrån vilka konsekvenser de får för familjer och nära relationer på samma sätt som man idag beaktar bl.a. miljöaspekter. Det kan handla om att identifiera hur ett förslag påverkar familjernas ekonomiska situation, hur balansen mellan arbete och fritid upprätthålls och hur det påverkar förutsättningarna att värna och vårda positiva familjerelationer. Vi vill helt enkelt familjesäkra politiken. Flera andra länder har utformat modeller för familjekonsekvensanalyser. Australien och Nya Zeeland är två exempel.

1.5 Familjepolitiska mål

Kristdemokratisk familjepolitik syftar till att stödja familjerna, att möjliggöra mer tid för barnen och att öka familjernas frihet. Kristdemokraterna vill därför ge fler valmöjligheter för familjer att välja den livsstil och barnomsorgsform som passar dem och deras barn bäst. Vi vill i det familjepolitiska målet betona förutsättningarna snarare än utfallet, vilket innebär en acceptans för att utfallet inte alltid blir detsamma för alla barnfamiljer. Olika utfall kan bero på att förutsättningarna är olika, men det kan också bero på att familjerna har gjort olika prioriteringar och val som får ekonomiska konsekvenser.

Våra familjepolitiska målsättningar kan sammanfattas i fem punkter:

1. Familjepolitiken ska stödja familjen
2. Familjepolitiken ska möjliggöra mer tid för barnen
3. Familjepolitiken ska öka familjernas frihet
4. Familjepolitiken ska bidra till en trygg familjeekonomi
5. Familjepolitiken ska bidra till förbättrad kvalitet i barnomsorgen

2. En barntidsreform

Familjepolitiken ska öka familjernas frihet. Familjer ser olika ut och har olika förutsättningar. Barn har olika behov och föräldrar har olika önskemål och gör olika prioriteringar. Det är föräldrarna som har det primära ansvaret att avgöra vad som är bäst för deras barn och deras familj, inte staten eller kommunen.

Familjepolitiken ska möjliggöra mer tid med barnen. Anknytning, omsorg, gemenskap och fostran kräver tid, och måste få ta tid. Föräldrar behöver bättre förutsättningar för att kombinera arbete och familjeliv. Det ska också vara möjligt att prioritera mer tid för barnen.

Under barnets första tre år är behovet av föräldrarna som allra störst. Det finns ett starkt önskemål från många föräldrar att vara hemma lite längre när barnen är små. Det finns också utvecklingspsykologiska och hälsomässiga argument som talar för att möjliggöra en senare start i förskola eller annan barnomsorg. Men vänsterregeringen går i motsatt riktning genom att föreslå ytterligare kvotering av föräldraförsäkringen och genom att avskaffa vårdnadsbidraget. Dessutom tyder statsministerns och socialförsäkringsministerns olika uttalanden på att fler åtgärder för att strypa möjligheterna för föräldrar att vara hemma lite längre med sina barn är att vänta. En relevant fråga är om regeringen tycker att svenska föräldrar har för mycket tid med sina små barn.

Syftet med föräldraförsäkringen och vårdnadsbidraget är att barnen ska kunna få tid tillsammans med sina föräldrar, inte att såsom vänsterregeringen resonerar, tvångsstyra kvinnors och mäns grad av förvärvsarbete.

Kristdemokraternas familjepolitik utgår från familjens och barnens behov. Vi eftersträvar valfrihet och ekonomisk rättvisa mellan olika barnomsorgsformer och förutsättningar för föräldrar att ägna mer tid tillsammans med sina barn. Därför behöver barnfamiljernas möjligheter till flexibla val öka, inte begränsas. Vi vill stärka

föräldraskapet, inte undergräva det. Vårt mål är att under de tre första åren underlätta för föräldrar att vara hemma med sina barn och planera syskon i den takt som passar familjen, inte systemet. Vi föreslår därför en barntidsreform som består av en mer flexibel föräldraförsäkring och ett obligatoriskt vårdnadsbidrag i alla kommuner.

2.1 Ökad makt över föräldraförsäkringen till föräldrarna

Att utveckla en trygg anknytning mellan förälder och barn tar tid, och måste få ta tid. Under den period i livet då man har små barn måste därför omsorgen om dem få vara den primära uppgiften. Kristdemokratisk familjepolitik syftar till att möjliggöra mer tid för barnen och att öka familjernas handlingsutrymme. Därför är det viktigt med en generös och flexibel föräldraförsäkring. Kristdemokraterna är stolta över den svenska föräldraförsäkringen och vill att makten över hur den ska kunna användas i större utsträckning flyttas till föräldrarna.

Nej till tvångskvotering av föräldraförsäkringen – föräldrarna ska bestämma.

Föräldraförsäkringen är redan idag individualiserad, föräldrarna har rätt till hälften av dagarna vardera. På så sätt poängteras föräldrarnas betydelse för barnet och båda föräldrarna ges möjlighet till en nära kontakt med sitt barn. Detta är Kristdemokraterna positiva till. Men föräldraskapet är ett gemensamt åtagande och därför är det också föräldrarna själva som gemensamt ska få avgöra hur dagarna sedan ska användas, inte Stefan Löfven eller Åsa Romson. Ju mer fyrkantiga system som skapas desto sämre passar de in i olika familjers vardag.

Vi motsätter oss därför vänsterregeringens utökade tvångskvotering som i praktiken innebär ett förbud för föräldrarna att överlåta dagar till varandra. Eftersom vi ser föräldraskapet som ett gemensamt åtagande, och att vi tror att föräldrar bäst vet vad som passar den egna familjen och det egna barnet, vill vi avskaffa tvångskvoteringen helt. Föräldrarna ska få ökad makt över sina föräldrapenningdagar och hur de ska fördelas.

2.1.1 Vad tycker föräldrar och svenska folket om föräldraförsäkringen?

Vänsterregeringen skriver i budgetpropositionen för 2016 i ”En modern familjepolitik måste utgå från den vardag som dagens föräldrar lever i och svara mot de värderingar och attityder som dagens föräldrar har.” Det är en riktig och viktig utgångspunkt men problemet är att vänsterregeringen med sina olika förslag går tvärtemot föräldrarnas åsikter om föräldraledighet. Det finns inget stöd för att föräldrar vill kunna välja färre barnomsorgsformer eller att man vill att politiker i större utsträckning ska bestämma vem som ska vara föräldraledig och hur länge. Vänsterregeringen saknar en sådan

redovisning. Men undersökningar som visar på det motsatta förhållandet finns däremot. En undersökning från Novus från april 2015 visar att en överväldigande majoritet, 76 procent, anser att föräldrarna själva ska bestämma hur föräldraförsäkringen ska fördelas. Även bland vänsterregeringens egna väljare är det 61 procent som anser att det är föräldrarna själva som ska bestämma över föräldraförsäkringen.

Försäkringskassans studier visar dessutom att många föräldrar vill vara hemma lite längre med sina små barn och därför har det under senaste tio åren blivit vanligare att både kvinnor och män förlänger föräldraledigheten med obetalda dagar.

Försäkringskassan har genomfört en undersökning under 2012 som visar att en stor majoritet av föräldrarna, 89 procent av kvinnorna och 85 procent av männen, är nöjda med den fördelning som de har gjort av föräldraledigheten. Det är till och med en ökning jämfört med en liknande studie från 2003.

Därför är det högst anmärkningsvärt och ytterligare ett svek mot väljarna att utan mandat beskära valfriheten och driva politiken i en riktning som går tvärt emot föräldrars önskan.

2.1.2 Vad tycker remissinstanserna om kvotering av föräldraförsäkringen?

”Barn, liksom föräldrar, har olika grundförutsättningar, lever under olika förhållanden och utvecklas på olika sätt. Behoven av omvårdnad kan därför skifta, vilket kan påverka föräldrarnas val när det gäller föräldraledighetens längd och fördelning och därmed även behovet av flexibilitet.” Det skulle ha kunnat vara en skrivning hämtad direkt ur Kristdemokraternas familjepolitiska handlingsprogram men istället är det taget ur vänsterregeringens proposition om att kvotera föräldraförsäkringen. På vilket sätt kvotering tillmötesgår föräldrars och barns olika förutsättningar, behov och prioriteringar är mycket svårt att se. Själva utgångspunkten för förslaget om kvotering handlar snarare om att vilja få in alla familjer i en och samma mall. Det är också därför flera remissinstanser varit kritiska till förslaget. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Barnombudsmannen, Makalösa föräldrar. Haro med flera betonar att ytterligare kvotering riskerar att barnet sammantaget får kortare tid med föräldrarna. En del pekar även på att kvinnor ändå kommer att välja att förlänga tiden hemma med barnen men då utan ersättning som i sin tur kan påverka deras situation på arbetsmarknaden samt framtida pension.

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) och Svenskt Näringsliv avvisar förslaget om en kvotering av föräldraförsäkringen just för att de tycker att det begränsar flexibiliteten för familjer. Även RFSL anser att det ytterligare begränsar den flexibilitet som i dag finns i föräldraförsäkringen för stjärnfamiljer. Rädda Barnen vill gärna se att man ska kunna få undantag från kvoteringen om det av olika skäl behövs.

2.1.3 Vänsterregeringen har planer på att detaljstyra familjers liv ytterligare

De finns flera uttalanden från socialförsäkringsministern och statsministern som tyder på att det finns klara ambitioner att ytterligare beskära familjers möjlighet att tillbringa mer tid med sina barn under de första så viktiga åren. I kvoteringspropositionen resonerar regeringen över frågan om att helt kvotera föräldraförsäkringen och drar slutsatsen: ”Regeringen anser därför att det är mer lämpligt att stegvis reservera mer tid åt vardera vårdnadshavaren.” Det är dock ingen hemlighet att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill kvotera föräldraförsäkringen helt och hållet. Men socialförsäkringsministern har också uttalat sig negativt om den möjlighet som idag finns för föräldrar att vara föräldralediga utan någon ersättning. Den prioritering på mer tid med barnen som vissa föräldrar vill göra och som innebär att de har en lägre inkomst under en period, ska alltså också tas bort. Det finns inga gränser för hur vänsterregeringen vill detaljreglera föräldrars omsorg om barnen. Men de vill mer än så. De vill nämligen även reglera familjens fördelning av hemarbetet! Vänsterregeringen har nämligen ett jämställdhetspolitiskt delmål som innebär att man vill ha ”en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet. ”. Lite skämtsamt skulle man kunna uttrycka det som att det snart kommer att finnas ”en Löfven vid varje barnfamiljs köksbord”.

2.1.4 Skyddad inkomst för föräldralediga och rätt till tjänstledighet i tre år

Dagens regelverk medger en flexibel användning av föräldraförsäkringen under barnets första levnadsår. Vid barnets ettårsdag inträder dock ett antal begränsande regler och villkor som starkt styr såväl hur uttaget av föräldrapenningen sker samt planeringen av ett syskon. En begränsande och styrande regel är att den sjukpenninggrundande inkomsten påverkas om man går ner i arbetstid utan att samtidigt fylla ut med lika många föräldrapenningdagar. Det innebär att många föräldrar känner sig pressade att ta ut dagar så fort som möjligt när han eller hon kanske hellre vill ta ut färre dagar för att på så sätt förlänga tiden hemma med barnet. Dessa regler missgynnar inte minst pappor eftersom de oftast är föräldralediga när barnet är lite äldre.

Det finns vidare en regel som innebär att man måste bli gravid inom 1 år och 9 månader efter det första barnet, för att kunna behålla sin ursprungliga föräldrapenning, den s.k. ”snabbhetspremien”. Även rätten till föräldraledighet begränsar möjligheten att nyttja föräldraförsäkringen flexibelt.

Kristdemokraterna föreslår att den sjukpenning- och föräldrapenninggrundande inkomsten skyddas i tre år istället för som idag ett år respektive ett år och nio månader.

Vi vill också utvidga rätten till tjänstledighet på heltid för föräldrar tills barnet fyller tre år. Dagens regler missgynnar pappor som ofta förlägger föräldraledigheten när barnet är lite äldre.

2.1.5 Jämställdhetsbonusen

Vi är positiva till jämställdhetsbonusen som uppmuntrar föräldrar att dela lika på föräldrapenningen utan att begränsa valmöjligheterna eller försämra för dem som väljer på annat sätt. Rätt utformad kan jämställdhetsbonusen ge ett inkomstillskott som möjliggör mer tid för barnen. Vi avvisar således regeringens förslag om att ta bort jämställdhetsbonusen från 2017.

2.1.6 Ökad möjlighet att ta ut föräldrapenning för större barn

Idag kan föräldrar ta ut föräldrapenning till dess barnet är 12 år. Men även äldre barn har behov av sina föräldrar och vi vill ge föräldrar möjlighet att spara maximalt 30 föräldrapenningdagar som ska kunna tas ut upp tills barnet fyller 18 år.

Vi vill också möjliggöra att få föräldrapenning för hela inskolningen.

2.1.7 Bättre planeringsmöjligheter genom ett föräldrapenningkonto

För att ge föräldrarna makten över föräldraförsäkringen behöver Försäkringskassans planeringsverktyg utvecklas ytterligare. Målet är att verktyget mer ska likna ett ”föräldrapenningkonto” där föräldrar med gemensamt barn ska kunna välja att ha ett verktyg för att på ett mer överskådligt sätt kunna planera familjens gemensamma föräldrapenninguttag och därmed föräldraledighet. Information om antalet kvarvarande dagar, antalet dagar som varje förälder disponerar, antalet kvarvarande samtida dagar ska finnas tillgänglig och en förenklad möjlighet att överlåta dagar sinsemellan. Utifrån den aktuella sjukpenninggrundande inkomsten ska föräldrarna även kunna se den totala ersättningen per barn, per månad, per dag och så vidare, beroende på hur man väljer att ta ut sina föräldrapenningdagar och vilken förälder som gör det. Dessutom bör de

föräldrar som så önskar på ett lättare sätt kunna få del av denna information även per post, till exempel genom att skicka ett sms.

2.1.8 Förenkla reglerna vid VAB

Dagens regler är onödigt krångliga när det gäller att anmäla tillfällig föräldrapenning. Först ska en anmälan göras samma dag som barnet insjuknar och sedan ska en begäran om tillfällig föräldrapenning göras dagen då föräldern är tillbaka på arbetet. Anmälan fyller inget motiverat syfte utan ses som krångligt och föräldrar som missar att göra en anmälan tror att de då inte kan begära tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassan har föreslagit att anmälan slopas. Vi föreslår att en förenkling görs genom att slopa själva anmälan. Istället ska endast en begäran räcka.

2.2 Obligatoriskt vårdnadsbidrag i alla kommuner

Socialdemokraterna bevisar återkommande hur lågt de värderar föräldraskapet och familjens beslutanderätt. När vårdnadsbidraget infördes första gången 1994 användes det av cirka 70 % av småbarnsföräldrarna. Så fort Socialdemokraterna kom till makten togs det bort. Under de följande tolv åren av socialdemokratisk regeringsmakt, fanns det ett starkt tryck för valfrihet i barnomsorgen. Föräldragrupper i ett fyrtiotal kommuner tog initiativ för folkomröstningar om valfrihet i barnomsorgen och där det genomfördes blev det en klar majoritet för fler alternativ. Nacka kommun skapade även ett eget system för de föräldrar som ville vara hemma lite längre med sina barn.

År 2008 infördes en möjlighet för kommunerna att införa ett skattefritt vårdnadsbidrag om högst 3 000 kronor per barn och månad för barn mellan 1 och 3 år. Det var ett första och mycket viktigt steg för att utöka stödet till familjerna och utöka familjernas frihet. Vårdnadsbidraget har införts i cirka hälften av landets kommuner och har därför inte varit möjligt för alla föräldrar att utnyttja. Flera begränsningar samt den relativt låga ersättningsnivån har också gjort det svårt att utnyttja för dem som hade velat gå ner i arbetstid under småbarnsåren.

Trots att vårdnadsbidraget har varit hårt kringskuret och därmed svårt att ta del av för många småbarnsfamiljer är det en reform som provocerar vänsterregeringen starkt. Det första som hände efter regeringsskiftet 2014 var att vänsterregeringen, med Socialdemokraterna i spetsen, återigen deklarerade att vårdnadsbidraget ska avskaffas. Men det finns ett starkt stöd från allmänhet och föräldrar runtom i landet när det gäller valfrihet i barnomsorgen. Enligt en Novusundersökning från 2015 är beskedet tydligt, 47 procent är emot att vårdnadsbidraget tas bort. Även bland regeringens väljare är fler

emot att vårdnadsbidraget tas bort än för. Bland kvinnorna är det över 50 procent som vill att vårdnadsbidraget är kvar. Bara 25 procent av alla tillfrågade är för ett borttagande. Men liksom i fallet om tvångskvotering av föräldraförsäkringen är denna viljeinriktning inget som vänsterregeringen bryr sig om.

Kristdemokraterna vill gå i motsatt riktning och underlätta för familjer att lägga sitt eget livspussel och att välja att prioritera mer tid för barnen om de önskar. De valen ska stödjas, inte motarbetas. Därför vill vi införa ett obligatoriskt vårdnadsbidrag för alla kommuner. Vi avsätter 235 miljoner kronor till kommunerna för detta ändamål. Dessutom vill vi avskaffa vårdnadsbidragets belopps- och åldersgräns. Kommunerna ska själva kunna avgöra om de vill ha ett högre belopp eller till barn som är äldre än tre år.

2.3 Förbättrad barnomsorgspeng

Barnomsorgspeng finns sedan den 1 juli 2009. Syftet med barnomsorgspengen är att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja olika former av pedagogisk verksamhet för sina barn. Redan år 2006 beslutade riksdagen om ändringar i skollagen som ger enskilda förskolor och fritidshem etableringsfrihet. Barnomsorgspengen innebär att kommunerna också blir skyldiga att godkänna andra pedagogiska omsorgsformer i enskild regi, inte bara förskolor och fritidshem. I praktiken innebär det alltså en utökning av etableringsfriheten till att innefatta all form av förskole- och skolbarnsomsorg.

Barnomsorgspengen är en välkommen och efterlängtd reform. Reglerna innebär att makten över barnomsorgen flyttas närmare föräldrarna, där den rätteligen bör ligga. Dessvärre ger regelverket stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det behövs bättre information till föräldrarna om barnomsorgspengen och hur den kan användas. Det finns idag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför den pedagogiska omsorgen vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större. Risken är att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje med föräldrarnas önskemål och barnens behov.

Kristdemokraterna anser därför att bland annat bestämmelsen om att en kommun får neka att betala barnomsorgspeng med hänvisning till ”påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet” ska tas bort.

Kristdemokraterna vill på sikt att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn i hemmet.

2.4 Gravitetenspeng – trygghet i väntans tider

I dag saknas det ett generellt system som möjliggör för gravida att i slutet trappa ner eller helt avstå från arbete. Samtidigt är behovet av samhällsstöd stort. En mycket stor del av alla gravida uppbar någon form av ersättning sista månaden i graviditeten. De flesta hänvisas till att ta ut sin föräldrapenning i förtid. Ett fåtal får graviditetspenning (tidigare havandeskapspenning) för att miljön som de arbetar i anses farlig för dem. Andra sjukskrivs, och det är något som har varit omdebatterat under de senaste tio åren då bedömningarna har varierat bland läkare och Försäkringskassan. Rättsosäkerheten har varit hög. Försäkringskassan har påpekat att hanteringen av tre olika förmåner och gränsdragningen mellan dessa orsakar problem. Dessutom riskerar dagens system att upplevas som oförutsägbart och orättvist. Försäkringskassan och flera utredningar har därför föreslagit införandet av ett generellt ersättningssystem för gravida.

Vi vill stärka tryggheten för kvinnor i slutet av graviditeten. Vi föreslår därför att en generell graviditetspeng under den sista månaden i graviditeten införs.

Graviditetspengen ska ses som en möjlighet för den kvinna som vill utnyttja den. Utformningen bör likna tillfällig föräldrapenning och antalet ersatta dagar bör därmed uppgå till 20–23 dagar, beroende av månadens längd. Dagarna ska inte kunna sparas. Rätten till graviditetspenning (tidigare havandeskapspenning) 60 dagar före beräknad födsel kvarstår. Det nya systemet blir enklare, bättre och mer rättssäkert. Frågan om en graviditetspeng bör utredas vidare.

2.5 Familjeliv och arbetsliv

2.5.1 Ett föräldravänligt arbetsliv

Kulturen på arbetsmarknaden och arbetsgivarens syn på föräldraskap, barn och familj är avgörande för föräldrarnas möjligheter att möta sina barns behov. Det är därför viktigt att värna en kultur på arbetsmarknaden där det är accepterat att småbarnsföräldrar är hemma på heltid, eller går ner i arbetstid, för att ta hand om sitt barn. Sverige står sig väl i det avseendet och det är av stor vikt att fortsatt slå vakt om ett familjevänligt

arbetsliv. Samtidigt återstår en del innan mammor och pappor ses som likvärdiga föräldrar och ges samma möjligheter att ta en aktiv roll i föräldraskapet.

2.5.2 Det gränslösa arbetslivet och familjens gräns

För många yrkeskategorier är de tydliga ramar som tidigare präglade arbetslivet borta. Gränserna för när och var arbetet ska utföras och när man ska förväntas vara tillgänglig för arbetsgivare, kollegor, kunder och uppdragsgivare på mobil och mejl är otydligare än tidigare. Arbetsförhållandena präglas av gränslöshet och flexibilitet. Det skapar förutsättningar till flexibla lösningar som gynnar den anställda. Men det finns också förutsättningar att vara tillgänglig och utföra arbete på kvällar, helger, under semestern och när barnen är sjuka, något som kan vara svårt att säga nej till om det etableras som norm. Ett sådant exempel är det som Unionens undersökningar visar, att en del föräldrar är hemma med sjuka barn men jobbar istället för att ta ut tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn. Föräldrar försöker vara både närvarande föräldrar med sitt sjuka barn och jobba.

Den flexibilitet som ny teknik möjliggör uppskattas av många. Unionens undersökningar bland föräldrar som har flexibel arbetstid visar att detta är uppskattat. Det ökar friheten och skapar större möjligheter att själv påverka och styra det egna arbetet och gör det enklare att förena familj och arbetsliv. Men det finns också risk för ökad stress och mindre tid för återhämtning. Även familjelivet kan påverkas.

Politik och lagstiftning är ett alltför trubbigt verktyg för att komma åt de problem och den stress som det gränslösa arbetslivet kan ge upphov till för familjer och enskilda. Regleringar skulle sannolikt försvåra såväl för företagande som familjeliv. Men Kristdemokraterna anser att det behövs mer kunskap om det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar familjeliv, personlig hälsa och barns välbefinnande. För att minska den belastning på välfärdssystemen som det kan innebära behöver fler arbeta längre upp i åldrarna. För att uppnå detta behöver vi verka för ett arbetsliv som präglas av en god arbetsmiljö där man kan uppnå balans i tillvaron och få tid för livets olika delar.

Lite drygt en fjärdedel av arbetskraften i Sverige är sysselsatta inom den offentliga sektorn. Det är viktigt att offentliga arbetsgivare, som är direkt eller indirekt politiskt styrda, går före i aktivt arbetsmiljöarbete.

2.5.3 Fördelningen av arbete och omsorg i familjen har betydelse för hälsan

Försäkringskassan presenterade en studie under 2013 där de slog fast att sannolikheten att bli sjukskriven är 30 procent högre för kvinnor än män redan två år före första graviditeten. Två år efter andra barnet är sannolikheten för sjukskrivning mer än dubbelt så hög för kvinnor än för män. Det är en mycket oroande utveckling.

Försäkringskassans huvudsakliga slutsats var att mammor som har en likvärdig ställning i arbetslivet som pappan men tar huvudansvaret för hemmet löper större risk att bli sjukskrivna. Det här är i sig inget konstigt, den som har mycket både hemma och på jobbet blir mer stressad och mår förstås sämre. Däremot är det svårare att förstå de som vill hävda att kvotering av föräldraförsäkringen skulle vara lösningen på samma problem. I en ny fördjupad studie från 2015 har Försäkringskassan studerat hur sjukfrånvaron ser ut för föräldrar fyra–fem år efter det att det första barnet föddes i relation till parens fördelning av föräldrapenning, vab och inkomst. Flera intressanta slutsatser dras av studien. Den slutsats som känns minst anmärkningsvärd är att pappor som arbetar lika mycket som mamman men tar huvudansvaret för hemmet löper, liksom motsvarande studier av mammor, större risk för sjukskrivning. De mer oväntade slutsatserna är att föräldrapar som har lika fördelning av föräldrapenning och inkomst, enligt definitionen mest ”jämställda”, har högre risk för sjukskrivning. De föräldrapar där kvinnan använder en större del av föräldrapenningen och vab och mannen har en högre inkomst, enligt definitionen mest ”traditionella”, har lägst risk för sjukskrivning. I föräldrapar där det omvända gäller är dock risken för sjukskrivning högre. Dessa resultat ska förstås inte tas som intäkt för att jämställdhet är något som ska överges vare sig som en grundläggande värdering i samhället eller en viktig målsättning men det visar att lagstiftning och tvång är ett mycket trubbigt redskap, eller till och med kontraproduktivt, för att lösa det som familjerna bäst kan och bör bestämma. Något som är påtvingat oavsett om det är att leva på det ena eller det andra sättet kan aldrig vara bra. Därför är det viktigt att bredda bilden när man föreslår åtgärder.

Höga sjukskrivningstal bland kvinnor förklaras av Arbetsmiljöverkets kunskapssammanställning med att många kvinnodominerade yrken är mer fysiskt slitande och att kvinnor inom samma yrken som män ändå har uppgifter som är tyngre. Det är kvinnor i branscher som vård, skola och omsorg som därför löper störst risk att bli sjukskrivna. Kvinnor med högre utbildning och inkomst löper mindre risk att bli sjukskrivna enligt Försäkringskassan. Därför är det också här som fokus bör ligga för att förbättra kvinnors hälsa. Det är knappast kvotering av föräldraförsäkringen som är svaret på denna stora och svåra fråga.

3. Trygg familjeekonomi

Familjepolitiken ska bidra till en trygg familjeekonomi. För familjer med svag ekonomi bör inriktningen på den generella politiken vara att förbättra barnfamiljernas ekonomi genom bättre möjligheter för eget arbete och sparande, exempelvis genom skattesänkningar. För de sämst ställda barnfamiljerna vill vi dock genomföra flera reformer.

3.1 Förbättringar för resurssvaga familjer genom höjt barnrelaterat bostadsbidrag

Bostadsbidraget är det familjepolitiska stöd som bäst når barnhushåll med låg ekonomisk standard. Av de barnfamiljer som under 2013 fick bostadsbidrag var en övervägande del, 70 procent, ensamstående föräldrar. Bostadsbidraget är alltså av särskilt stor betydelse för ensamstående föräldrar som oftast är kvinnor. Dessa barnfamiljer lever under knappa ekonomiska omständigheter där pengar kan saknas till saker som julklappar, medicin, glasögon eller barnkalas.

Kristdemokraterna eftersträvar en bättre fördelningspolitisk profil av familjestöden. För att stärka ekonomin för de barnfamiljer som har den sämsta ekonomin och därmed öka deras marginaler vill vi höja det särskilda bidraget för hemmavarande barn med 350 kronor per månad för ett barn, 425 kronor per månad för två barn och 600 kronor per månad för tre eller fler barn. Det gynnar de som bäst behöver det. Genom förbättringarna i bostadsbidraget får familjer med lägre inkomster ett stöd ända tills barnen blir 18 år. Vi avsätter därmed 700 miljoner kronor för detta ändamål.

3.2 Höjt golv i föräldraförsäkringen

Inkomstbortfallsprincipen, som tillämpas i föräldraförsäkringen, innebär att den som inte hunnit skaffa sig en sjukpenninggrundande inkomst före barnets födelse får en relativt låg ersättning på grundnivå. Det är främst yngre föräldrar som studerar eller av annat skäl inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden som får detta grundbelopp.

Det finns flera skäl till att höja denna nivå. För det första ska inte blivande föräldrar behöva oroa sig över en oskäligt låg ersättningsnivå och av den anledningen skjuta upp barnafödandet. Enligt en undersökning genomförd av bl.a. SFS och TCO svarar 23 procent av de tillfrågade studenterna att de skjutit upp barnafödandet på grund av studier. Många uppger att de ekonomiska villkoren för att skaffa barn under studietiden är dåliga. Det kan vara en bidragande orsak till att föräldrarnas ålder vid första barnets födelse har blivit högre. För det andra bör socialbidragsberoende undvikas. Med en

höjning kan fler leva på sin föräldrapenning istället för socialbidrag, vilket är positivt. För det tredje ska inte båda föräldrarna tvingas att börja arbeta eller studera samtidigt redan under barnets första levnadsår. Vårt mål är att man ska kunna känna trygghet under barnets första år, oavsett var man befinner sig i livet. Kristdemokraterna har länge drivit frågan om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen från 225 kronor per dag till 250 kronor per dag. Vi ser att regeringen delar denna uppfattning och välkomnar därför höjningen av golvet till 250 kronor per dag.

3.3 Fritidspeng för barn i familjer med svag ekonomi

Cirka 7 procent av Sveriges barn bor i hushåll som får ekonomiskt bistånd. Statistiken visar även att barn och unga i ekonomiskt utsatta familjer är underrepresenterade i organiserade fritidsverksamheter. Därför är det viktigt att de får samma förutsättningar att utöva fritidsaktiviteter som andra barn. Vi anser precis som Barnombudsmannen, Rädda Barnen, Föreningen Sveriges socialchefer och andra remissinstanser att regeringens förslag om att ta bort fritidspengen är helt fel väg att gå. Kristdemokraterna vill fortsätta med denna satsning för att stärka möjligheten för barn i dessa familjer att få en aktiv fritid. Vi avsätter därför 81 miljoner för att fritidspengen ska vara kvar. Vi menar även att det finns skäl att ytterligare stärka dessa familjers ekonomiska situation genom att höja socialbidragsnormen. Vi avsätter 181 miljoner kronor för detta ändamål, och ser att regeringen delar denna uppfattning. Däremot finansierar vi inte höjningen delvis genom att slopa fritidspengen som regeringen gör. Vi vill behålla fritidspengen.

3.4 Delad premiepension

Dagens kvinnliga ålderspensionärer har i genomsnitt lägre pension än män med ålderspension. Det beror på att kvinnor i genomsnitt har haft lägre lön, i högre utsträckning arbetat deltid samt tagit ett större ansvar för hemarbetet och omsorgen om barnen. I pensionssystemet finns, efter ett kristdemokratiskt initiativ, rätten att tillgodoräkna sig pensionsgrundande belopp för så kallade barnår. Det innebär att upp till fyra år per barn kan räknas som pensionsgrundande för den som har den lägsta inkomsten.

I pensionssystemet finns också möjlighet att årligen överföra den så kallade premiepensionen mellan makar, efter en aktiv begäran. Syftet är att de på detta sätt ska kunna utjämna pensionerna mellan sig, genom att den med högre intjänad pension kan överföra intjänad premiepension till den med lägre intjänad pension. Alltför få känner emellertid till eller utnyttjar denna möjlighet. Enligt Pensionsmyndigheten skulle en

premiepensionsöverföring under 20 år ge upp till 1 500 kronor högre pension i månaden.

Vi anser att jämställdhetsskäl talar för att grundregeln för makar med gemensamma barn bör vara den omvända, det vill säga att makarnas totala årligen intjänade premiepension automatiskt delas lika mellan dem så länge de har barn som inte fyllt tolv år. De som önskar frångå denna regel bör aktivt begära detta. Riksdagen har begärt att regeringen ska tillsätta en utredning som ser över denna fråga, senast den 1 juni 2015, men någon sådan har ännu inte tillsatts. Kristdemokraterna uppmanar regeringen att tillsätta utredningen snarast.

3.5 Fler bör komma överens om ekonomiska frågor vid en separation

Underhållsstödet infördes den 1 februari 1997 och ersatte då bidragsförskottet.

Underhållsstöd lämnas till särlevande föräldrars barn, till och med den månad då barnet fyller 18 år. Underhållsstödet är inte ett bidrag i vanlig ordning utan är tänkt som ett tillfälligt stöd. Staten tar över en förälders ansvar efter en separation där paret inte kommer överens om den gemensamma försörjningen av barnen. Stödet utbetalas av staten till boföräldern och sedan skall beloppet återbetalas av den bidragsskyldige.

Kristdemokraterna anser att underhållsstödet bör utformas så att det tydligt framgår att det i första hand är föräldrarna som har det ekonomiska ansvaret för sina barn. Enligt Särlevandeutredningen (SOU 2011:51) är det en stor del föräldrar som använder sig av underhållssystemet fast de inte egentligen har behov av det. Utredningen menar även att ekonomiskt utsatta barn till särlevande föräldrar skulle ha det betydligt bättre om föräldrarna frivilligt kommit överens om underhållsbidrag istället för det statliga underhållsstödet. Enligt beräkningar i Särlevandeutredningen skulle dessa barn i genomsnitt ha hela 1 000 kronor mer i månaden om föräldrarna istället för att få underhållsstöd kom överens om att själva reglera underhållet för barnet.

Kristdemokraterna vill att föräldrar ska få råd och stöd för att i större utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag i stället för att reglera underhåll via underhållsstöd och därmed staten. Därför har vi i regeringsställning medverkat till att de samarbetsamtal som kommunerna är skyldiga att tillhandahålla även tar upp ekonomiska frågor rörande barnet. Men mer behöver göras och därför är vi positiva till regeringens förslag om att Försäkringskassan ska få ett utökat uppdrag att informera föräldrar i frågor om underhållsstöd och underhållsbidrag. Vi anser också att föräldrarna är de som har huvudansvaret för barnens försörjning, inte staten. Därför stödjer vi

regeringens förslag om att underhållsstöd inte ska utgå, såvida inte särskilda skäl finns, om underhållsskyldig visar att denne under sex månader i följd återbetalar rätt belopp till Försäkringskassan. Vi har dock föreslagit att den ändrade lagstiftningen måste följas upp så att det inte blir konflikt drivande och att det inte drabbar dessa barn ekonomiskt.

Underhållsstödet har nyligen höjts från 1 273 kronor per månad till 1 573 kronor per månad. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att förbättra den ekonomiska situationen för ensamstående med låga inkomster. Underhållsstödet är dock inte inkomstrelaterat utan utgår till alla som begär det, oavsett föräldrarnas inkomst och oavsett om de själva kan komma överens om underhållet. Många barn skulle dessutom ha fått ett högre underhåll om föräldrarna själva kom överens om underhållet. En höjning av själva underhållsstödet innebär också att fler underhållsskyldiga föräldrar riskerar att hamna hos Kronofogdemyndigheten, vilket redan i dag är ett problem. Det offentliga uppgift är först och främst att se till barnet, men båda föräldrarnas ekonomiska situation och möjligheter att försörja barnet måste beaktas. För att stärka ekonomiskt svaga barnfamiljer föreslår Kristdemokraterna istället att den barnrelaterade delen i bostadsbidraget höjs. Eftersom bostadsbidraget är en inkomstprövad förmån är det just de barnfamiljer som har det sämst ställt, varav 70 procent är ensamstående med barn, som får del av satsningarna.

För att undvika att föräldrar hamnar hos kronofogden bör återbetalningsskyldigheten för underhållsstödet beräknas på ett mer aktuellt belopp så att det tar hänsyn till förändrade inkomster. Det bör också införas möjlighet för umgängesföräldrar som genomgår löneutmätning för skulder hos kronofogden att förbehålla sig belopp för umgänge med barnen, idag finns den möjligheten bara för boföräldern.

4. Stöd för ett fungerande familjeliv

Familjepolitiken ska stödja familjen. Familjen är den grundläggande gemenskapen i samhället och därför ska familjebildning och familjesammanhållning underlättas och uppmuntras. Familjens integritet ska respekteras och föräldraansvaret ska tydliggöras och uppmuntras. Även om en parrelation ibland inte fungerar är det gemensamma ansvaret för barnet livslångt.

Familjesituationen har stor betydelse för människors välfärd, hälsa och trygghet. Konflikter i familjen påverkar barnens hälsa och därför är det viktigt med förebyggande åtgärder.

4.1 Föräldrastöd och föräldrautbildning

Föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns liv. Det finns situationer då föräldrar upplever svårigheter i sitt föräldraskap eller har behov av stöd för att hantera nya situationer. Det offentliga ska inte ta över föräldrarnas roll. Däremot ska det offentliga erbjuda stöd och hjälp i föräldrarnas viktiga uppgift. Stöd till föräldrarna är också ett stöd till barnen.

En stor del av dagens föräldrastödinsatser fokuserar på de mindre barnen och nyblivna föräldrar. Detta är en riktig prioritering eftersom forskning talar till förmån för tidiga insatser. Samtidigt ser vi ökande problem med psykisk ohälsa och oro bland våra tonåringar. Även lite större barn och tonåringar är i behov av sina föräldrars tid och uppmärksamhet. Kristdemokraterna föreslår därför en förlängning av möjligheten att ta ut föräldrapenning tills barnet är 18 år. Men även andra föräldrastödjande åtgärder bör i större utsträckning utformas så att de tillgodoser tonårsföräldrars behov.

Det finns en efterfrågan bland föräldrar om att kunna få prata och rådgöra med någon om föräldrarollen och barnets utveckling. Det befintliga utbudet av stöd motsvarar inte detta behov, inte minst vad gäller stödet till föräldrar med tonårsbarn. Vi vill därför öka tillgången till föräldrautbildning genom att göra det obligatorisk för kommunerna att erbjuda föräldrastödsprogram. Vi avsätter 76 miljoner kronor för detta ändamål till kommunerna. Folkhälsomyndighetens hälsoekonomiska beräkningar visar att det är kostnadseffektivt att satsa på föräldrastöd. Varje satsad krona på strukturerade föräldrastödsprogram ger två kronor tillbaka inom ett till två år. Även studier som två nationalekonomer genomfört för Idéer för livet visar på de såväl mänskliga som ekonomiska fördelarna med att satsa på tidiga insatser, fasta prioriteringar, långsiktighet och strukturell samverkan för att barn inte ska hamna i utanförskap. Föräldrarna är i detta sammanhang centrala, enligt författarna.¹

4.2 Familjerådgivning

Kristdemokraterna medverkade under regeringstiden 1991–1994 till förstärkt familjerådgivning och numera är varje kommun skyldig att erbjuda familjerådgivning. Under 2014 hölls över 111 000 familjerådgivningssamtal med drygt 62 000 personer. Det motsvarar tio personer per 1 000 i befolkningen. Drygt 44 000 barn berördes direkt eller indirekt av dessa samtal. 80 procent av de besökande var gifta par eller

¹. ”Individen i centrum. Det är bättre att stämma i bäcken än i ån.” Skandia Idéer för livet. Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog.

sammanboende. I 28 procent av alla ärenden hade relationen pågått mellan fem och nio år.

Grundtanken med familjerådgivning är att skapa en verksamhet med låga trösklar dit människor med förtroende och i skydd av en absolut sekretess kan vända sig med sina mest privata relationsproblem. Syftet är att bistå par så att de kan hantera sina konflikter, problem och krissituationer på sådant sätt att de vill fortsätta leva tillsammans. För dem som väljer att separera kan rådgivningen vara ett sätt att få hjälp med att hantera konflikter och att underlätta samarbete och ett gemensamt föräldraskap även om de lever på skilda håll. Det finns svensk forskning och utvärdering som visar att familjerådgivning har en positiv effekt på den självrapporterade kvaliteten i parförhållanden.

Enligt Socialstyrelsen visar studier att familjerådgivningen kan bidra till förbättrade parrelationer, ett funktionellt familjeklimat samt förbättrad hälsa. Satsningar på familjerådgivning och föräldrastöd är således bra sätt att främja familjestabilitet och att förbättra situationen för barnen. Familjerådgivning och föräldrastöd är förebyggande barnavårdsarbete.

Familjerådgivningen fungerar bäst i ett tidigt skede innan alltför stora låsningar uppstår. För att så ska ske måste familjerådgivningen avdramatiseras exempelvis genom att denna möjlighet introduceras på ett tidigt stadium. När ett par blir föräldrar för första gången vill vi därför att de får två gratischeckar till familjerådgivningen som de kan nyttja om de vill eller har behov. Tillsammans med dessa checkar ska information finnas som beskriver vad familjerådgivningen kan erbjuda. Denna fråga bör utredas.

Eftersom familjerådgivningen är inriktad på att ge stöd i krissituationer är det viktigt att väntetiderna inte får vara allt för långa. Vi vill därför införa en familjerådgivningspeng som ger föräldrarna möjlighet att välja mellan privata och kommunala vårdgivare i flera kommuner. Valfrihetssystem finns i några kommuner som har lett till ökat antal familjerådgivare och således bättre tillgänglighet.

En annan viktig fråga ur ett tillgänglighetsperspektiv är avgifterna till familjerådgivningen. Enligt lagstiftningen får kommunerna ta ut avgifter men de bör läggas på en sådan nivå att de inte avhåller enskilda från att vända sig till den kommunala familjerådgivningen. Avgifterna varierar dock starkt mellan olika kommuner från helt avgiftsfritt till 500 kronor. Avgiften har sannolikt en inverkan på

efterfrågan och därmed tillgängligheten, i synnerhet för familjer med lägre inkomster. För att sänka trösklarna till familjerådgivningen föreslår vi därför att kommunerna maximalt ska ta 300 kronor för ett besök hos familjerådgivningen. Det motsvarar en vanlig kostnad för besök hos en specialisläkare. Dessutom ska kommunerna erbjuda minst tio besök till den fastställda maxavgiften. Frågan bör utredas vidare.

5. Föräldraansvar när föräldrar inte lever tillsammans

Det går inte att undvika separationer och skilsmässor mellan föräldrar. Det finns förhållanden som inte fungerar, där det bästa för alla inblandade parter är att föräldrarna går skilda vägar. Men föräldraskapet och ansvaret för barnen kvarstår även efter en separation. Och för barnet är det, i de allra flesta fall, det bästa att ha en relation till båda sina föräldrar även om de inte lever tillsammans. Och forskningen är entydig – vårdnadstvister och svåra konflikter är aldrig gynnsamma för barn. Sett ur barnets perspektiv finns det starka skäl för att förebygga eller dämpa konflikter mellan separerande eller särlevande föräldrar.

5.1 Viktigt med samarbetsamtal

Vid separation eller skilsmässa är det viktigt att utifrån en helhetssyn på barnets situation ge föräldrarna hjälp och stöd att fatta beslut som sätter barnets bästa i främsta rummet. Tyvärr finns alltför många exempel på att föräldrarnas konflikter går ut över barnen. Enligt socialtjänstlagen är kommunerna skyldiga att erbjuda de föräldrar som så önskar möjlighet till samarbetsamtal. Syftet med samtalen är att underlätta samförståndslösningar så att föräldrarna kan lösa eventuella tvister utanför domstol samt att föräldrarna ska kunna enas i frågor om barnet och förbättra förmågan att samarbeta efter en separation.

Till skillnad från familjerådgivningssamtal ligger fokus i samarbetsamtalen inte på relationen i sig utan på parterna som föräldrar och på barnens situation.

Samarbetsamtalen är frivilliga och avgiftsfria för föräldrarna.

Idag inbegriper dessa samtal, efter ett förtydligande från alliansregeringen, mer ekonomiska frågor. Behovet av information, kunskap och stöd i dessa frågor är stort. Det är därför viktigt att de samarbetsamtal om vårdnad, boende och umgänge som oftast sker i familjerättens regi även behandlar ekonomiska frågor om barnet. Genom att erbjuda alla föräldrar ett samarbetsamtal vid separation är vår övertygelse att fler föräldrar kan få hjälp att hitta konstruktiva lösningar och se till barnets bästa istället för

att frågan tas till domstol. Dessutom är vi positiva till att Försäkringskassan föreslås få ett utökat uppdrag att stödja föräldrar i frågor om underhållsstöd och underhållsbidrag.

5.2 Separationsteam

Kristdemokraterna har under regeringstiden tagit initiativ till en förstudie om så kallade separationsteam i några kommuner. Det bygger på en tvärprofessionell samverkan mellan olika huvudmän och professioner för att i samband med en föräldraseparation gemensamt och samordnat bistå både föräldrar och barn med lämpliga insatser utifrån de behov som finns i det specifika fallet. Det kan handla både om insatser av rådgivande och stödjande karaktär i frågor om exempelvis barns kostnader, föräldrars underhållsskyldighet, familjeekonomiska förmåner, barns behov och rättigheter, och om insatser av terapeutisk karaktär eller andra insatser som syftar till att få till stånd ett fungerande samarbete mellan föräldrarna i frågor som rör barnets omsorg och person.

Socialstyrelsen föreslog att ett försöksprojekt med separationsteam skulle startas i tio kommuner. Kristdemokraterna vill nu att detta försöksprojekt genomförs och att erfarenheterna sprids till samtliga kommuner om utvärderingarna av projektet kan visa på minskat antal vårdnadstvister och förbättrat samarbete mellan föräldrar.

5.3 Vårdnadsfrågor

5.3.1 Lagen om gemensam vårdnad

Barnets bästa ska alltid vara utgångspunkten när det handlar om hur vårdnaden ska delas upp mellan föräldrar efter en skilsmässa. Rättsförhållandet mellan barn och föräldrar regleras i föräldrabalken. De senaste decennierna har regelverket för när föräldrar separerar och föräldrarna inte kan komma överens om hur deras barn ska ha det, genomgått betydande förändringar.

De senaste större ändringarna i vårdnadsreglerna beslutades av riksdagen våren 2006 och trädde i kraft den 1 juli 2006. Syftet med ändringarna var framför allt att förstärka barnperspektivet i lagstiftningen. De innebar bland annat att betydelsen av barnets bästa kommer till klarare uttryck i lagen och att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Socialnämnden och domstolen ska vid bedömningen av barnets bästa fästa särskild uppmärksamhet vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller annars far illa. Ändringarna innebar även att det har införts en generell skyldighet för domstolen att, om det är lämpligt, verka för samförståndslösningar i indispositiva tvistemål. Det betyder att domstolen, i mål om vårdnad, boende och

umgänge, ska verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Domstolen ska också kunna ge en medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning till barnets bästa.

Att antalet vårdnadsfall har ökat sedan 2006 är oroväckande eftersom barnen alltid är de som drabbas hårdast. Därför tillsatte alliansregeringen en utredning som skulle utvärdera 2006 års vårdnadsreform (dir. 2014:84). Utredaren ska följa upp och undersöka hur reglerna har fungerat i praktiken och om syftet med reformen – att stärka barnrättsperspektivet – har uppnåtts. Utredaren ska också kartlägga och analysera orsakerna till ökningen. Utredaren ska även titta på olika samförståndslösningar som redan används, exempelvis Trondheimsmodellen där tjänstemän med särskild barnkompetens från familjerätten tar aktiv roll i processen i syfte att öka barnperspektivet. Vi tycker att denna modell är väl värd att titta på. Utredningen ska redovisa sina slutsatser i oktober 2016. Kristdemokraterna avser att följa frågan noggrant.

Kristdemokraterna har i regeringsarbetet arbetat aktivt med åtgärder som ska underlätta för föräldrar att lösa situationer där barnens trygghet kan komma att påverkas. Den utredning av Bris förre generalsekreterare Göran Harnesk, som presenterades 2011 (Fortsatt föräldrar, SOU 2011:51) är ett exempel på detta. Därefter har ett flertal åtgärder vidtagits.

5.3.2 Stärk barnens rätt i vårdnadstvister

Vi vill också att barnens rättigheter i en vårdnadstvist stärks genom rätten till ett juridiskt ombud. Alla yrkesgrupper inom rättsväsendet som möter barn ska utbildas.

Faderskapsbekräftelse och gemensam vårdnad före barnets födelse. Kristdemokraterna anser att det är angeläget att båda föräldrarna är delaktiga i barnets förhållanden och tar ansvar för barnet. Gemensam vårdnad spelar en stor roll när det gäller att utöka möjligheterna för barn att skapa en relation till båda sina föräldrar och att i vid mening främja barnets bästa. I de allra flesta fall är gemensam vårdnad ur barnets synvinkel en mycket bra vårdnadsform. Detta gäller oavsett om föräldrarna är gifta eller ogifta och oavsett om de bor tillsammans eller om de bor isär. Enligt Socialstyrelsens statistik anmäler också en mycket hög andel av de ogifta föräldrarna att de vill ha gemensam vårdnad, även de som lever isär.

För gifta föräldrar finns det idag en faderskapspresumtion. För sammanboende föräldrar finns det ett praktiskt hinder för faderskapspresumtion eftersom det inte finns någon helt entydig och för alla synlig markering för att ett samboförhållande föreligger. Men för föräldrar som inte är gifta, men som har fastställt att båda är föräldrar till barnet, är det tämligen enkelt att ansöka om gemensam vårdnad genom registrering hos Skatteverket eller till socialnämnden i samband med faderskapsbekräftelsen.

Kristdemokraterna föreslår att bekräftelse av faderskapet ska kunna ske för ogifta som är överens om det, på samma sätt som i dag, men redan under graviditeten.

5.3.3 Två vårdnadshavare – inte fler

Det förekommer att frågan om fler vårdnadshavare diskuteras. Kristdemokraterna tycker att det är viktigt och bra för barnen att ha nära relationer till andra vuxna än sina föräldrar såsom far- och morföräldrar, syskon till föräldrarna eller andra närstående. Det är dock inte detsamma som att ha flera vårdnadshavare. Vårdnadshavare beslutar i frågor som rör barnets personliga förhållanden till exempel om barnet ska utredas och behandlas, i vilken skola barnet ska gå eller var barnets ska bo. Vårdnadshavarna måste fatta viktiga beslut gemensamt. Att ha fler än två vårdnadshavare riskerar därför att öka antalet konflikter över olika beslut som ska fattas och att barnet därmed inte får sina behov tillgodosedda, t.ex. i fråga om sjukvårdande behandlingar. Det riskerar också att leda till ännu fler svåra vårdnadstvister, som redan idag är ett stort problem, och som påverkar barns hälsa och utveckling negativt.

När det gäller lagar och regelverk på familjepolitikens område anser Kristdemokraterna att det är barnens behov och rätt till sina föräldrar och sitt ursprung som ska vara utgångspunkten.

5.4 Vårdbidrag till båda föräldrarna när de lever isär

Vårdbidrag kan beviljas föräldrar som vårdar eller har merkostnader för ett barn med funktionsnedsättning eller sjukdom. Rätten till vårdbidrag bedöms utifrån det totala behov av särskild tillsyn och vård som barnet har när det bor eller vistas i hushållet. I dag kan endast en förälder beviljas rätt till vårdbidrag, oavsett om barnet bor helt eller växelvis i hushållet. Reglerna om vårdbidrag bör ändras så att de tar ökad hänsyn till att barnet kan bo eller vistas i mer än ett hushåll, och att barnets båda föräldrar i dessa fall kan vårda eller ha merkostnader för barnet.

Vårt förslag innebär att en förälder ska ha möjlighet att få vårdbidrag för de arbetsinsatser och merkostnader som behövs för att tillgodose barnets behov av särskild tillsyn och vård när barnet bor eller vistas i föräldrarnas hushåll, oberoende av insatser för barnet i det andra hushållet. Förslaget är således inte att vårdbidraget ska delas lika mellan föräldrarna, detta skulle riskera att vara konflikt drivande.

Syftet är att öka föräldrarnas förutsättningar att ta ansvar för vård och omsorg om barnet under den tid barnet bor eller vistas hos honom eller henne. Det gagnar också barnets rätt till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar.

Förslagets närmare utformning vad avser nivåer och villkor behöver dock utredas vidare.

5.5 Utred dubbel folkbokföring

Det går inte att vara folkbokförd på två adresser, vilket gör att ett växelvis boende inte avspeglas i folkbokföringsregistret. Av alla särlevande föräldrar har cirka en tredjedel barn som bor växelvis, det vill säga barnet bor lika mycket tid hos vardera föräldern. Andelen barn som bor växelvis har ökat mycket kraftigt sedan 1980-talet, men det framgår inte i folkbokföringen.

En enkätundersökning som Försäkringskassan genomfört visar att för endast 60 procent av barnen med särlevande föräldrar stämmer folkbokföringen överens med var barnet mestadels faktiskt bor. Detta är anmärkningsvärt eftersom de flesta analyser om hushållens sammansättning och situation, bland annat vad gäller ekonomisk standard, baseras på barnets folkbokföring. Exempelvis överskattas antalet barn som bor med ensamstående mamma. I de allra flesta fall där folkbokföring inte överensstämmer med var barnet bor mest, bor barnen växelvis. I dessa fall underskattas sannolikt barnens ekonomiska situation då pappans ekonomi inte räknas med i statistiken.

Det finns en stark upplevelse av orättvisa i gruppen vars barn bor växelvis då de familjeekonomiska stöden betalas ut till den förälder som har barnet folkbokfört hos sig. Till viss del kan dessa problem lösas med våra övriga förslag, men inte fullt ut.

Att barnen bara är folkbokförda på en adress innebär också att brev från myndigheter, sjukvård, skola med mera normalt sett bara skickas hem till folkbokföringsadressen. Den andra föräldern riskerar att missa viktig information, och i värsta fall undanhåller en förälder information för den andra.

Vi anser därför att reglerna för folkbokföring och för bidrag där folkbokföringen spelar roll ska ses över med inriktningen att minska risken för konflikter mellan föräldrarna.

5.6 Se över strikta betalningsansvaret för underhållsstöd och bostadsbidrag.

I dag är det endast underhållsstöd och bostadsbidrag som omfattas av strikt återbetalningsskyldighet. Det innebär kortfattat att även om Försäkringskassan har gjort en felaktig utbetalning och även om mottagaren är i god tro så ska personen i fråga återbetala beloppet. Många av dem som har underhållsstöd och bostadsbidrag befinner sig ofta i en ekonomisk utsatt situation och då blir detta ytterligare en börda. En utredning har föreslagit att frågan om återbetalningsskyldighet måste göras om i grunden så att det stämmer överens mellan olika system. Vi anser att frågan om strikt återbetalningsskyldighet för bostadsbidrag och underhållsstöd bör ses över för att möjligheten harmonisera reglerna med övriga ersättningssystem.

5.7 Mer aktuell inkomst för underhållsskyldig

Den bidragsskyldige föräldern ska återbetala Försäkringskassan för utbetalt underhållsstöd. Återbetalningen baseras på inkomsten två år tillbaks i tiden. Om inkomsten har sjunkit sedan dess kan det ge stora ekonomiska problem. Enligt Kronofogdemyndigheten har många personer skulder för återbetalning av underhållsstöd.

Vi vill ge betalningsskyldiga föräldrar en möjlighet att få återbetalningen av underhållsstöd baserad på ett mer aktuellt inkomstunderlag i de fall inkomsten har förändrats mycket. Detta har tidigare avfärdats med att det riskerar att leda till att personer uppger en lägre inkomst än vad de sedan får, och därmed hamnar i ännu värre skuldfällor än i dag. Även om det är ett hypotetiskt resonemang så kan förstås inte den risken uteslutas. För oss är det ändå en stor principiell skillnad mellan att bli skuldsatt på grund av dagens orimliga regelverk och att bli det på grund av felaktiga inkomstuppgifter som den betalningsansvarige själv ansvarar för. Att återbetalningen baseras på en aktuell inkomst blir också ännu viktigare då underhållsstödet höjts. Det finns en risk för att ännu fler underhållsskyldiga hamnar hos Kronofogdemyndigheten vilket i förlängningen även riskerar att drabba barnet.

6. Förbättrad kvalitet i barnomsorgen

Familjepolitiken ska bidra till förbättrad kvalitet i barnomsorgen. Det är barnens behov och rättigheter som är grunden för barnomsorgen. Målet för förskolan och annan

barnomsorg såsom familjedaghem bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn, att det finns olika barnomsorgsformer samt att all barnomsorg håller hög kvalitet. Mindre barngrupper i förskolan samt bättre förutsättningar för familjedaghemmen är prioriterat i detta arbete.

6.1 Högre kvalitet i förskolan

Enligt en föräldraundersökning från 2012 som Skolverket genomfört är föräldrar nöjda med personalens arbete och pedagogiken. Minst nöjda är föräldrarna med storleken på barngrupperna och tillgången till personal. Förutom att det skapar en dålig och stressig miljö för barnen finns det även en risk att säkerheten fallerar. Skolinspektionens fokus vid tillsyn och granskning av förskolor är dock lärandet och det pedagogiska uppdraget snarare än omsorg, omvårdnad och trygghet.

6.1.1 Barnens behov i fokus – små grupper, trygghet och anknytning

Forskning visar att stora grupper har negativa effekter framförallt för de yngsta barnen eftersom de är beroende av täta vuxenkontakter som de kan knyta an till. Alltför många relationer stressar barnen, vilket i sin tur kan påverka deras inlärningsförmåga långt upp i åldrarna. Stora grupper försvårar samspelet mellan barn och vuxna som i sin tur kan leda till att identitets- och språkutvecklingen tar skada. Generellt är mindre barngrupper att föredra framför större grupper med samma personaltäthet.

Malin Broberg, docent i psykologi och en av författarna till boken ”Anknytning i förskolan”, betonar att för de allra minsta barnen i förskolan bör fokus ligga på anknytningsprocessen och att de får tid att känna sig trygga. Hon menar att dagens betoning på lärandet i förskolan i kombination med större barngrupper och lägre personaltäthet missgynnar de små barnen som just upplever en separation från sina föräldrar. Istället borde förskolans innehåll och organisation anpassas för att ge de små barnen tid att skapa en trygg relation till en person som ska lyssna och trösta.

Kristdemokraterna föreslår att det i förskolans läroplan betonas behovet av att arbeta med de minsta barnens anknytningsprocess och att ge barnen tid att känna sig trygga. För de små barnen ska inte lärandet utan tryggheten stå i fokus.

I och med läroplanen 2010 fick förskolepersonalen, i likhet med grundskollärare, fler administrativa uppgifter och uppdraget att dokumentera allt. Flera förskollärare har påpekat det orimliga i att de ska ägna sin tid åt dokumentation samtidigt som

barngrupper växer och personaltätheten minskar. Vi vill att förskolepersonalen ska återgå till sin huvuduppgift – att vara med barnen. Vi föreslår därför att man ser över förskolepersonalens uppgifter och ansvar så att tid frigörs för tid tillsammans med barnen.

6.1.2 Satsningar på att minska barngrupperna – max tolv barn i småbarnsgruppen

Enligt Skolverket var 485 700 barn inskrivna i förskolan hösten 2014, fördelat på 28 700 barngrupper. Den genomsnittliga gruppstorleken var därmed 16,9 barn under 2014. Denna siffra har varit konstant de senaste åren. Nästan en fjärdedel av alla grupper är 16–18 barn. 14 procent av alla grupper i förskolan har fler än 22 barn.

Småbarnsgrupperna i förskolan är i dag allt för stora. Grupper för barn mellan 1 och 3 år, utgör drygt en tredjedel av det totala antalet grupper, ca 9 500. I genomsnitt går det 13,6 barn per småbarnsgrupp. 42 procent av småbarnsgrupperna var mellan 13 och 15 barn och en fjärdedel av småbarnsgrupperna har 16 barn eller fler. Det är således långt fler barn än det som Skolverket tidigare har haft som riktmärke i sina rekommendationer. Denna utveckling måste stoppas.

Skolverket har tidigare haft allmänna råd med tydliga riktmärken för storleken på barngrupperna. Vi vill att dessa riktvärden återinförs i Skolverkets allmänna råd. Riktmärket bör, liksom då, vara 12–17 barn per barngrupp för barn 3–5 år. För en småbarnsavdelning, 1–3 år, bör riktvärdet vara 9–12 barn. Kristdemokraterna anser att ingen småbarnsgrupp ska vara större än tolv barn per grupp och detta bör varje kristdemokratisk kommun verka för. Detta skulle även ligga i linje med den forskning som presenterats vid Göteborgs universitet. Utgångspunkten för gruppens storlek ska dock alltid vara de enskilda barnens behov. För att detta ska tillgodoses kan det innebära att barngrupperna behöver vara ännu mindre.

Kristdemokraterna har länge arbetat för att minska barngrupperna i förskolan och tillsammans med övriga allianspartier finansierat minskade barngrupper i budgeten för 2015. Det är glädjande att regeringen delar denna ambition genom att fortsätta med denna viktiga satsning och den utformning som vi föreslog. Kristdemokraterna instämmer dock inte i den finansiering som regeringen föreslår för satsningen utan anser att en höjning av taket i maxtaxan med 10 procent delvis ska finansiera satsningen.

6.1.3 Lättare för föräldrar att jämföra kvaliteten på barnomsorg

Det är ofta svårt för föräldrar att bedöma vad som är en bra förskola eller familjedaghem. Skolverket har databaser där förskolor och familjedaghem kan jämföras med avseende på vissa nyckeltal (personal, utbildningsnivå, barn och grupper samt kostnader) och resultat i form av tabeller. Tillgängligheten till databaserna är dock underutvecklad, databasen är svår att förstå och tjänsten är okänd för föräldrar. Det behövs bättre förutsättningar för föräldrar att göra informerade val och därför bör Skolverket vidareutveckla tjänsten så att den blir mer överskådlig, tillgänglig och användbar. Dessutom skulle det vara bra om personalens erfarenhet av arbete med barn fanns med som ett nyckeltal. Det är också en viktig faktor för att bedöma kvaliteten.

6.1.4 Förstärkt inspektion

Vi vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun.

Kristdemokraterna har medverkat till att regeringen gett Skolinspektionen i uppdrag att genomföra en särskild treårig kvalitetsgranskning. Barngruppernas storlek ska särskilt analyseras.

6.2 Öka tillgången till familjedaghem

Familjedaghemmen, i dagligt tal kallade dagmammor, bedrivs oftast i dagbarnvårdarens eget hem. Dagbarnvårdare har olika bakgrund, en del har arbetat länge med barnomsorg och andra har tidigare arbetat i förskolan. Cirka 30 procent av dem i pedagogisk omsorg har någon form av pedagogisk eller barnrelaterad utbildning. Som dagbarnvårdare kan man vara anställd av kommunen eller ha ett eget företag.

Familjedaghemmen erbjuder mindre barngrupper i en hemmiljö. År 2014 var den genomsnittliga barngruppen 4,8 barn. Var tredje barngrupp består av 1–4 barn. För många barn och föräldrar innebär detta en särskild trygghet och ett lugn som är svårt att få inom förskolan. Av naturliga skäl blir det också en person som barnet anknyter till och färre vuxna eller andra relationer att hantera. För många barn kan detta vara ett positivt alternativ, särskilt för de allra yngsta.

Sedan 2009 ingår familjedaghemmen inom samlingsnamnet pedagogisk omsorg. En nationell kartläggning av verksamhetsformens struktur och styrning i kommunerna visar att framväxten av familjedaghem i egen regi ökar. Samtidigt sjunker, enligt Skolverket,

antalet barn i pedagogisk omsorg för varje år. Hösten 2014 fanns det 14 700 barn i pedagogisk omsorg, och drygt 90 procent av dessa barn är inskrivna i familjedaghem.

Trots införandet av en barnomsorgsavgift och fri etableringsrätt ger dagens regelverk stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Familjedaghem och den pedagogiska omsorgen har heller inte marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det finns idag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför den pedagogiska omsorgen, vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större. Risken är att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje med föräldrarnas önskemål och barnens behov. Många kommuner har under de senaste åren sagt upp eller planerat att säga upp kommunala dagbarnvårdare till förmån för andra satsningar eller av besparingsskäl. Skolverkets beskrivning av pedagogisk omsorg ger en bild av familjedaghemmen som något som är på undantag och där förskolan är normen.

6.2.1 Skärp skollagen – kommunen ska vara skyldiga att erbjuda familjedaghem

Vi anser att kommunerna ska ha en skyldighet att erbjuda pedagogisk omsorg för de föräldrar som så önskar och föreslår därför en skärpning av skollagen under 25 kap. 2 § från nuvarande lydelse: ”Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skäligen hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.” Ny lydelse: ”Kommunen ska erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det.”

6.2.2 En kartläggning för att öka antalet familjedaghem

Vi anser vidare att en kartläggning bör göras i syfte att öka antalet familjedaghem. Kartläggningen bör innehålla information om vad kommunerna gör för att rekrytera egna dagbarnvårdare, hur informationen till föräldrar om familjedaghem ser ut, hur informationen ser ut om möjligheten att starta familjedaghem samt vilka hinder familjedaghem upplever för att klara sin verksamhet.

6.3 Alarmerande stora barngrupper i fritidsverksamhet

Drygt 80 procent av alla 6–9-åringar och 15 procent av alla 10–12-åringar är inskrivna i fritidshem. Det motsvarar över 444 000 barn. Att ha sitt barn på fritidshem är frivilligt för föräldrarna men det är också för de flesta helt nödvändigt för att kunna förvärvsarbeta. Fritidshemmen ska därför dels stimulera barns utveckling och lärande och dels erbjuda en meningsfull fritid. Allt fler barn går på fritidshem, samtidigt som

barngrupperna har vuxit kraftigt och personaltätheten minskat avsevärt. Hösten 2014 bestod en genomsnittlig fritidshemgrupp av 41,1 barn att jämföra med ca 18 barn i början av 1980-talet. De senaste tre åren har grupperna ökat med ett barn per år.

Även om det finns krav om att barngrupperna i fritidshemmet ska ha en lämplig storlek och sammansättning och att lokalerna ska vara ändamålsenliga har utvecklingen gått åt fel håll. Skolverket har återkommande uppmanat kommunerna att se över gruppstorlek och personaltätheten. Skolinspektionens kvalitetsgranskning visar att relationerna mellan vuxna och barn tenderar att bli ytliga och flyktiga och att säkerheten och tillsynen över barnen på vissa håll behöver ses över. I en barngrupp med enbart förskoleklassbarn räknade personalen ut att barnen hade i genomsnitt nio vuxna att förhålla sig till under en dag.

Kristdemokraterna anser att denna utveckling är mycket allvarlig. Skolverkets allmänna råd måste därför omarbetas så att de ger en mycket tydligare vägledning och rekommendation för kommunerna.

Kristdemokraterna har arbetat för att minska barngrupperna i fritidsverksamheten och tillsammans med övriga allianspartier finansierat minskade barngrupper i budgeten för 2015. Därför anser Kristdemokraterna att pengarna ska gå till fritidsverksamheten för att minska barngrupperna, inte något annat. Det är storleken på barngrupperna som idag är det allvarliga problemet. Kristdemokraterna instämmer inte i den finansiering som regeringen föreslår för satsningen på fritids utan anser att det är en höjning av taket i maxtaxan med 10 procent som delvis ska finansiera satsningen.

6.4 Öppen förskola

Kristdemokraterna ser den öppna förskolan som en del i den kommunala förskoleverksamheten. Den fyller en mycket viktig familjestödjande funktion, särskilt för föräldrar till nyfödda och små barn. Enligt Skolverket saknar var tredje kommun en öppen förskola.

Minskningarna kan enligt Skolverket inte helt förklaras av att målgruppen för öppen förskola minskade när förskolan byggts ut. Mellan 1994 och 2004 försvann ca 900 verksamheter. Hösten 2014 fanns det 439 verksamheter, dvs. nio färre än året innan. Sju procent av alla öppna förskolor drivs i enskild regi.

Huvuddelen av de kommuner som lagt ner verksamheten har angivit ekonomiska skäl. I de kommuner som startat verksamhet är det behovet av mötesplatser eller familjestödande insatser som varit avgörande. I många av dessa kommuner inrättas familjecentraler just för att på en plats kunna samordna stöd och hjälp till det nyfödda barnet och familjen.

Ändå finns det nu orter där öppen förskoleverksamhet helt saknas eller inte räcker till för alla barn. Det är en oroväckande nedmontering av familjestödet i en tid då allt fler föräldrar uttrycker behov av stöd. Kristdemokraterna vill att antalet öppna förskolor ökar.

Andreas Carlson (KD)

Annika Eclund (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Emma Henriksson (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Caroline Szyber (KD)